

Баданова Є.*

ФОРМАЛЬНІ ПІДСТАВИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ

Ситуація, яка склалася у відносинах між Україною та Міжнародним кримінальним судом (МКС) є продуктом сучасних внутрішньодержавних умов та обставин, коли збої у національному законодавчому механізмі чинять вплив на динаміку реалізації міжнародної правосуб'єктності держави. Особливо прикро, коли це несе за собою непересічні наслідки як для самого суб'єкта (e.g., потурання іміджу держави, вияв непередбачуваності у відносинах), так і для новоствореної установи, метою якої є «покласти край безкарності» злочинів, що становлять загрозу всьому міжнародному співтовариству.

Ще одним парадоксальним явищем є дуже незначна кількість робіт у вітчизняній науці, присвячених питанням МКС, особливо в аспекті можливої співпраці із Судом за наявних умов, тобто в статусі держави-неучасниці (ДН) Римського Статуту (РС).

Наразі, як каже автор однієї з монографій на тему, реалізовується одна з моделей співпраці України та МКС: коли кількість змін до законодавства у зв'язку із його гармонізацією із РС є незначною, у КСУ поки що не розпочате нове провадження за статтею 58 ЗУ «Про КСУ» №422/96 від 16 жовтня 1996 року, залишається покладатися на принципи співпраці МКС із ДН за самим Статутом.

Серед цих механізмів одне з питань – можлива відповідальність перед МКС громадян України, що обвинувачуються у вчиненні зазначених міжнародних злочинів і були затримані за цими звинуваченнями на території однієї з держав-учасниць РС або держави, що дала згоду на юрисдикцію МКС у відповідності до статті 12(3) РС. До речі, Україна як держава, що не є учасницею РС, може скористатися відповідним правом за умови, що задоволені вимоги щодо прийнятності справи для МКС (ст. 17 РС).

Для того, щоб Суд міг здійснювати юрисдикцію над посадовими особами третіх держав, необхідно, щоб принцип «обмеженої універсальної юрисдикції» в діяльності МКС в аспекті вчинення найбільш серйозних міжнародних злочинів за РС мав перевагу над правом цих посадових осіб на імунітет від переслідування у кримінальних справах, так званий імунітет *ratione personae*.

РС став на ту позицію, що міжнародні зобов'язання запитуваної з приводу правової допомоги чи видачі підозрюваного держави з поваги державного чи дипломатичного імунітету осіб та майна мають першочергове значення, навіть у порівнянні із співробітництвом із МКС (ст. 98(1)). Запит на відмову від таких імунітетів має шукати сам Суд, а не Україна.

Важливою для України є також стаття 98(2) РС, де запитувані держави у сенсі статті 98(1) РС повинні в будь-якому разі виконувати свої зобов'язання з міжнародних угод, в яких передбачено, що для передачі звинуваченої особи Суду необхідна згоди «акредитуючої держави» (*the sending state*). Серед таких угод - угоди про статус військ НАТО, деякі угоди по екстрадиції, а також будь-які інші угоди, щодо перебування осіб держави на території іншої з офіційною місією чи певною метою неприватного характеру. Як і в

* студентка 4 курсу відділення «міжнародне право» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Гнатівський М.М.

попередньому випадку, Україна може виступати у правовідносинах із Судом як акредитуєчи, і як держава перебування. Тому члени військового контингенту, що несуть службу у місіях НАТО, будуть фактично підпадати лише під юрисдикцію України, за винятком випадку, коли вони вчиняють злочин, що є таким за законом держави перебування, а не за законом України.

Іншим випадком є ситуація, коли за статтею 14 ДН РС, що передає справу на розгляд МКС, має попередньо надати згоду на юрисдикцію Суду у формі декларації у відповідності до статті 12(3). З іншого боку, перед тим, як Палата попереднього слідства приймає рішення про початок розслідування на вимогу Прокурора, Суд має переконатися у підсудності йому справи, зокрема у наявності згоди ДН РС.

Щодо повноважень Прокурора, то тут постає цілий ряд процедур, до яких можуть залучатися ДН РС. За статтями 13(a) і (c), він має повідомити всі держави (незалежно від участі у РС) із можливою юрисдикцією над відповідною справою про наявність передумов для юрисдикції Суду. У відповідь на це, вони можуть протягом місяця повідомити МКС про розслідування, яке ведеться або уже завершилося.

З іншого боку, стаття 13(b) РС передбачає можливість передачі (*referral*) справи на розгляд Суду резолюцією Ради Безпеки ООН, коли внаслідок свого членства в ООН та угоди, укладеної у 2004 році між ООН та МКС, ДН РС мовчазно погоджуються на прийняття ними статті 13(b) в силу компетентного рішення РБ ООН.

Крім того, з огляду на зміст частини IX РС статтею 87(5) передбачається можливість укладання окремої спеціальної угоди між МКС та ДН РС, яка б закріпила конкретні відносини співпраці з МКС. Зокрема, Україні може бути надіслано запит про арешт та видачу обвинувачених осіб, транзитне провезення обвинуваченого через її територію, тимчасовий арешт до отримання запиту про видачу, надання допомоги з питань слідства.

Виходячи із формули РС щодо колізії конкуруючих запитів, теоретично можливою є ситуація, коли за відповідних обставин в силу їхніх міжнародних зобов'язань перед Україною за договорами про екстрадицію та видачу Бразилія або Панама, що є учасниками РС, або відповідно Іран, Індія, КНР чи Єгипет (за умови надання своєї згоди на юрисдикцію Суду) повинні будуть передати відповідну особу Україні, а не Суду.

У будь-якому разі Україна, поки не учасниця РС, не буде зобов'язана задовольняти запити, які вона вважає неприйнятними.

Підсумовуючи все вище наведене, можна стверджувати, що РС є достатньо гнучким інструментом, який передбачив цілий ряд сфер, де принцип співробітництва, зокрема з ДН РС відіграє надзвичайно важливу роль (сфера правової допомоги). Україна ж, що приєдналася до Угоди про привілеї та імунітети МКС, має робити ефективні кроки в напрямку гармонізації національної правової системи на рівні з міжнародними стандартами, зокрема щодо функціонування системи правоохоронних органів, оскільки взаємодопомога є одним із ключових принципів досягнення мети, яка була поставлена і сформульована Високими Представниками на Дипломатичній Конференції щодо укладення РС.